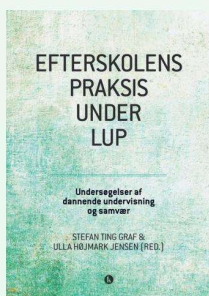

TEKST: HELGE CHRISTIANSEN, CAND.PÆD., FORFATTER OG ANMELDER, FHV. PÆDAGOGISK KONSULENT

Efterskolernes praksis i forskningsens spejl

I et forskningsprojekt om efterskolernes undervisning og samvær bliver der rejst væsentlige spørgsmål, som kan være til inspiration for efterskolernes lærere og for alle, der interesserer sig for skoleforhold. Modstillingen af dannelse og faglighed er dog uheldig

Titel / Efterskolens praksis under lup. Undersøgelse af dannende undervisning og samvær

Forfatter / Stefan Ting Graf & Ulla Højmark Jensen (red.)

Forlag / Klim 2020

Sidetallet / 264 sider

Pris / 299,95 kr.

Der har indtil nu kun været gennemført få evidensbaserede projekter om livet på efterskolerne. I dette projekt fokuserer forskerne på undervisningen og på, hvordan den virker sammen med det pædagogisk tilrettelagte og det frie samvær. Intentionen er også, at lærerne skal forholde sig mere bevidst til at bruge et præcist didaktisk begrebsapparat.

Dannelsesprocesserne i det skjulte

Efterskolerne er ligesom folkeskolerne under pres på grund af det generelle, voldsomme krav om målstyring, kontrol og evaluering i det omgivende samfund. Men efterskolerne har trods prøvekrav et langt større frirum end folkeskolen. Undervisningen spiller også sammen med det intense samvær, man har på en kostskole. Der er derfor også afsnit i bogen om den gode efterskolelærer, om morgensamlinger og måltider og om de dannelsesprocesser, der foregår uofficielt og i det skjulte i modspil til skolernes officielle regelsæt. Den

Så er det sagt. Lad os bringe konklusionen først i disse travle, zappende medietider: Dette projekt er inspirerende, velunderbygget, kvalitativ forskning. Samtidig ikke uden visse mangler, hvilket vil blive uddybet i det følgende. Det handler først og fremmest om efterskolerne, men kan også interessere andre skoleformer. Det går tæt på lærernes, elevernes og ledelsens praksis og sætter den i perspektiv.

Efterskoleforeningen har igangsat og finansieret projektet.

særlige mulighed for dannelse, som efterskolerne indebærer, udfoldes i interessante interviews. Kortlægningen af elevroller og forskellige typer af lærerpositioner i projektet er det virkelig værd at forholde sig til.

Undersøgelsen bygger primært på forskernes besøg på seks udvalgte efterskoler i to gange tre dage. Materialet består af videooptagelser, iagttagelser på skolerne med tilhørende feltnoter, studium af dokumenter og interviews. Der er ikke en fælles, forkromet definition af dannelse i projektet. I virkeligheden er de enkelte kapitler en beskrivelse af enkeltprojekter med forskellig anvendelse af teorier, begreber og metoder, men med en fælles ramme.

I alle afsnit er der en undersøgelse af, hvordan begreber som dannelse, livsoplysning, folkeoplysning og demokratisk dannelse udfolder sig i efterskolernes praksis. Forskerne er også normative. De stiller styrende spørgsmål til refleksion og kommer med gode råd.

Dannelse er ikke faglighedens modpol

Den svageste del af forskningsprojektet er det fagdidaktiske perspektiv. Det er et gennemgående tema i projektet, at der arbejdes ret traditionelt med de almene fag på efterskolerne – undertiden ud fra et mekanisk, færdighedspræget fagsyn. Der er ikke megen medbestemmelse, og nogle forskere savner – bl.a. inspireret af den hollandske didaktiker Gert Biesta – forløb med mindre faste rammer og større medbestemmelse, der i højere grad giver eleverne mulighed for at udvikle sig til autonome og selvstændigt tænkende borgere.

Desværre synes jeg ikke, at forskerne kommer med nogle særligt gode og konkrete fagdidaktiske analyser, som kunne lede på vej mod en mere dannelsesorienteret faglighed og tværfaglighed. Det virker, som om man i projektet stiller dannelse og faglig undervisning op overfor hinanden som modpoler. Der mangler et opdateret syn på fag, tværfaglighed og fagdidaktik.

Projektarbejde og frie former, hvor eleverne har stor medbestemmelse, leder ikke automatisk til dannelse. Projektorienteret undervisning kan også føre til en angelsaksisk kompetencetænkning og en aflivning af al dannelses-tænkning fx ved et knæfald for OECD's Education 2030-projekt.

Jeg mangler desuden i bogen den religiøse, den historiske, den æstetiske og den poetiske dimension. Fag som historie, musik, dansk, billedkunst og andre æstetiske fag i deres moderne version er fremragende til at bidrage til elevernes dannelse – ikke mindst, når de indgår i et bevidst tværfagligt arbejde.

Grundtvig er nævnt side 158 og den grundtvigkoldske tradition to gange. Der er ikke en eneste henvisning til Grundtvig eller Kold eller forskning i deres epokegørende pædagogik i litteraturlisterne.

Det virker, som om man i projektet stiller dannelse og faglig undervisning op overfor hinanden som modpoler. Der mangler et opdateret syn på fag, tværfaglighed og fagdidaktik.

Skal man kunne sin Foucault?

Bogen er skrevet i et forskersprog, krydret med mange sigende og underholdende interviews med elever og lærere. De ofte omfangsrige teoretiske redegørelser, der er bragt i indledningerne til de enkelte afsnit, er undertiden holdt i et meget komprimeret og vanskeligt tilgængeligt sprog. De må være svære at forstå for målgruppen, især hvis man ikke i forvejen kender til de omtalte teoretikere, og de kan ikke undgå at styre de resultater, forskerne kommer frem til.

Sigmund Ongstad, den internationalt kendte norske didaktiker, advarer imod kløften mellem forskere og praktiserende lærere og pædagoger. Forskningen kører i stigende grad sit eget løb, og respekten for holdninger og praktiske erfaringer er dalende. Skal man kunne sin Foucault, sin Barad, sin Biesta, sin Habermas, sin Klafki osv. for at kunne deltage i den pædagogiske debat? Er denne tendens, som har skabt frustration blandt lærerne i folkeskolen, også ved slå igennem på efterskolerne? Er lyset for de lærde blot?

Dette kvalitative forskningsprojekt, som bygger på et ret begrænset empirisk grundlag, må i forbindelse med efterskolernes diskussion af formål og indhold suppleres med andre tilgange. Lærere fra andre skoler og skoleformer, kunstnere, forfattere, teologer, filosoffer, fagfolk inden for humaniora med en hermeneutisk tilgang kunne være en mulighed. Men først og fremmest skal den enkelte efterskoles personale ud fra deres holdninger og erfaringer diskutere sig frem til deres eget værdigrundlag, deres dannelsessyn og den måde, de vil drive skole på. Det kan ingen empirisk forskning fortælle dem. ■